

Afval scheiden op school

Hoe krijg ik mijn collega's mee?

Hoe maak je jouw idee tot een succes?

Je wilt op school afvalscheiding invoeren en afval verminderen. Daarvoor wil je bijvoorbeeld afvalbakken voor alle afvalstromen, op het plein het zwerfafval opruimen en misschien nog wel meer. Maar hoe krijg je je collega's mee? Hoe zorg je ervoor dat ook de andere docenten, de conciërge en de schooldirecteur dit idee omarmen?

Voordat je begint moet je je realiseren dat afval op dit moment geen probleem is voor je collega's omdat alles bij het restafval kan. Het invoeren van afval scheiden vraagt om een *gedragsverandering* van alle betrokkenen. Niet alleen van de leerlingen maar ook de docenten, de conciërge en de schoonmakers. Er is veel kennis opgebouwd over gedragsverandering. Deze kennis wordt vaak uitgelegd in een model. Samengevat ziet gedragsverandering er zo uit;

In de praktijk ziet dat er zo uit;

Weten; Jij vertelt de directeur en collega's over je idee. Met de school stel je je een doel waar afval scheiden bij past.

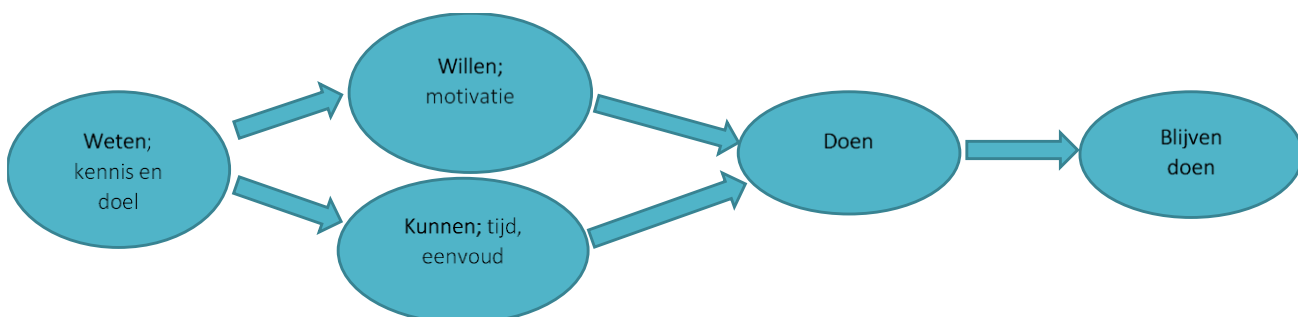
Willen; Je collega's gaan afval scheiden belangrijk vinden omdat het past bij hun eigen motivatie.

Kunnen; Je collega's ervaren geen moeite bij de invoering. Het is eenvoudig, duidelijk en kost weinig tijd.

Doen; Je collega's ervaren geen moeite bij de uitvoering. Het is eenvoudig, duidelijk en kost weinig tijd en er is een vangnet als het toch moeilijk wordt

Blijven doen; Het doel en de aanpak worden geëvalueerd, problemen worden weggenomen en afval scheiden en verminderen worden steeds opnieuw onder de aandacht gebracht.

Op de volgende pagina's komen deze punten aan de orde en geven we uitleg en tips waar je zelf mee aan de slag kunt gaan.

Willen; maak het belangrijk

Willen gaat over motivatie. Een deel van je gedrag ontstaat omdat je iets belangrijk vindt. Positief of negatief. Bijvoorbeeld het krijgen van een bekeuring of een beloning. Maar ook de mening van de mensen om je heen maakt dingen belangrijk. En je overtuigingen en ervaringen uit je eigen privé-situatie en die je geleerd hebt binnen de school maken dingen belangrijk. Voor deze dingen wil je je gedrag aanpassen. Hoe pak je dat aan voor afval scheiden?

Er zijn een paar veelgebruikte routes die initiatiefnemers gebruiken, in volgorde van belangrijkheid;

De schooldirecteur is bijna altijd betrokken bij de start van de aanpak. De schooldirecteur bepaalt vanuit zijn of haar positie voor een belangrijk deel de norm van hoe dingen 'horen' op school. Daarnaast kan een directeur gedrag stimuleren door af te keuren of te prijzen. Een eenvoudige uitleg en wat [voorbeelden](#) zijn meestal genoeg om de directeur mee te krijgen. Maar vaak ontbreekt de urgentie. Er zijn andere dingen die eerst moeten bv. een nieuwe lesmethode, start van het schooljaar, etc. Leerlingen, collega's of ouders kunnen dan helpen.

Leerlingen kunnen zorgen voor een verschuiving van de norm. Door een gastles of project worden de leerlingen zich bewust van het probleem. Als de leerlingen vervolgens iets willen kunnen zij de boodschapper zijn naar de directeur, ouders of zelfs de politiek. (Zie kader voor tips).

Collega's zelf hebben nu overtuigingen over wat belangrijk is. Overleg daarom met een paar collega's en vraag wat zij belangrijk vinden voor de school. Kijk of je afval scheiden kunt koppelen aan

deze punten. Presenteer deze oplossingen samen in het docentenoverleg. Let op dat je hun woorden gebruikt. Gemak, schoon en kostenbesparing zijn vaak belangrijkere triggers dan duurzaamheid en goed voor het milieu.

Ouders zijn vaak de drijvende kracht voor afval scheiden. Maar (!) door het van een ouder afhankelijk te maken is de aanpak op school kwetsbaar. Het kind gaat van school, de ouder krijgt een andere baan. Als de ouder vertrekt en niemand voelt zich verantwoordelijk dan zakt de aanpak in elkaar.

Experts kunnen een onderwerp belangrijker maken. Denk aan het NME-centrum, de gemeente of de afvalinzamelaar. Nodig iemand uit die voorbeelden kan geven voor een aanpak. Bespreek vervolgens met het team wat de school kan doen. Docenten en conciërge moeten eigenaar zijn van de aanpak.

Geld is een belangrijke drijfveer voor gedrag. Door de kosten van afval in beeld te brengen kan afval belangrijk worden gemaakt. Bepaal hiervoor met collega's en leerlingen hoeveel afval je als school produceert. Bereken vervolgens hoeveel dit afval de school jaarlijks kost en wat het oplevert als er minder afval is en als afval gescheiden wordt. Op basis hiervan kun je samen doelen bepalen.

Tips voor een project.

- Laat de leerlingen een scan van de school maken; waar ontstaat afval, hoe kan dat voorkomen worden?
- Laat de leerlingen een actie organiseren voor [wakkere wegwerpers](#)
- Gebruik de lessen van [Plastic Soup Foundation op Lessonup](#)
- Voor het PO: leen de lesmaterialen over afval en plastic soep bij je NME-centrum. Je vindt dat op www.NMEgids.nl.
- Laat de leerlingen een scan maken van zwerfafval in de omgeving van de school met [de litterati app](#)

De leerlingen kunnen de resultaten presenteren op posters, tijdens de maandsluiting of met een brief aan de directeur waarin ze voor de hele school oplossingen benoemen (zoals het invoeren van afvalpreventie en afval scheiden).

Kunnen; zorg dat het geen moeite kost

Kunnen gaat over hoeveel moeite, tijd of geld het kost om iets te doen. Een groot deel van je gedrag ontstaat omdat je moeite probeert te voorkomen. Als bijvoorbeeld de lesdag heel vol zit met lesgeven, overleg, nakijken en voorbereiden van de volgende dag, dan voelt het wegbrengen van een papierbak als een aanslag op je tijd. Maar als de papiercontainer op de route naar het koffieapparaat staat dan valt het wel weer mee. Kunnen gaat ook over het doorbreken van routines; bv. een plastic bekertje wat uit de automaat valt vervangen door een koffiemok is lastig omdat de routine er niet is.

Wat kun je doen?

Oplossingen voor tijd

- Zorg, samen met de schooldirecteur voor voldoende tijd om het afval scheiden in te voeren.
- Creëer evaluatiemomenten om problemen op te lossen die ontstaan. Tijd voor de conciërge, tijd voor de schoonmakers en tijd voor bv. iemand van buiten om uitleg te geven. Niet alleen bij de start maar ook tijdens de uitvoering.
- Bereid de keuzes voor het team voor. Zorg bv. dat je een voorselectie hebt van afvalbakken, afvalzakken etc. Een overzicht vind je [hier](#).
- Streef er bij de inrichting en de uitvoering naar dat deze zo efficiënt mogelijk is. (Bv. stevige stapelbare bakken, zijn beter dan goedkopere bakken die veel ruimte innemen en snel kapotgaan).

Oplossingen voor routine

- Start met afval scheiden op een veranderingsmoment; bij het begin van het schooljaar, na een vakantie of bijvoorbeeld in een nieuw schoolgebouw. Gebruik het effect van het moment om nieuwe routines in te voeren. Zorg daarbij wel dat de nieuwe routines goed zijn

doorgedacht en bewaakt worden anders vervalt iedereen snel weer in het oude gedrag.

- Ga na wat de gewoontepatronen van je collega's en de leerlingen zijn en probeer in te schatten welke handelingen extra moeite gaan kosten.
- Zorg voor duidelijke triggers in het schoolgebouw; stickers, posters, prullenbakken, lijnen op de grond, groene voetstappen, etc.
- Bekrachtig de routine met een extra rondje van de conciërge, extra aandacht door de directeur om de nieuwe routine te bekrachtigen. "Zo doen wij dat."
- Zorg dat er een duidelijke taakverdeling is tussen schoonmaak en conciërge, conciërge en docenten en docenten en leerlingen. Denk aan; Wie leegt de bakken met restafval? Wie brengt het papier naar de container? Wie brengt het fruitafval naar de container en hoe?
- Evalueer deze taakverdeling regelmatig. Bij de start van het project iedere week, vervolgens iedere maand en daarna net zo lang tot het goed loopt en als dat zo is bijvoorbeeld nog ieder half jaar. Hierdoor voorkom je dat problemen tijdens de uitvoering niet worden opgelost.

Oplossingen voor geld

- Gemeenten, NME-centra en afvalinzamelaars vinden het belangrijk dat scholen afval scheiden. Neem contact met hen op om te weten wat er mogelijk is. Soms worden alle afvalbakken betaald of krijg je ondersteuning bij de invoering of een gastles bij de start van het project. Ook zijn er vaak stickerpakketten en posters beschikbaar om op de bakken en in de school te gebruiken. Deze vind je onder andere op de website [Aan de slag met afval](#).

Doen en blijven doen; Zorg voor een vangnet

Afval scheiden vraagt om een gedragsverandering bij alle betrokkenen. Veranderingen kosten tijd en zodra het moeite kost of andere zaken de aandacht opvragen wordt het moeilijk. Voor dat moment moet je een vangnet hebben; een afspraak waar je elkaar aan kunt houden als het moeilijk wordt. Bij voorkeur vastgelegd in een officieel stuk zoals een schoolbeleidsplan. In dat soort stukken is het vaak lastig om iets kleins als afval scheiden op te nemen. Afval is meer een uitwerking van zo'n doel in een jaarplan. Probeer het scheiden en beperken van afval daarom te koppelen aan een hoger doel. Het klinkt misschien tegenstrijdig maar door het doel abstracter te maken is de kans groter dat iedereen het doel onderschrijft. Afval scheiden kan dan een van de concrete uitwerkingen van dat doel zijn of een eerste stap naar het doel. Doordat het hogere doel onderdeel is van de doelen van de school wordt het ook iets om vast te bespreken tijdens het teamoverleg. Het krijgt een plek in het systeem van de school.

Bijvoorbeeld;

- Invulling geven aan het vak Burgerschap
- Duurzame school worden ([eco-school](#))
- Gezonde school of sportieve school worden ([gezonde school](#))
- Kostenbesparing realiseren
- Vernieuwende school, 21st century skills toepassen op school ([21st century skills](#))
- Als team kun je afspreken dat je
 - Meer vakoverstijgende lessen wilt geven
 - Vaker samen wilt werken
 - Meer de klas uit naar buiten
 - etc.

Bedenk bij de start van het project welke manieren je kunt afspreken om elkaar te herinneren aan het doel bij de invoering en uitvoering van het plan. Bijvoorbeeld door vooraf afspraken te maken over; Wanneer vier je dat het goed gaat? Waar wil je over een paar jaar staan?

Tip!

Vaak kom je met kleine stapjes verder. Zo kan het vervangen van koffiebekers in de docentenkamer al een doel zijn. Of bijvoorbeeld papier goed scheiden. Door het eenvoudige succes is iedereen bereid om nog een stap te zetten.